

LERARENFICHE

**ODILE EN DE WERELD
ACHTER ONZE CHOCOLADE**

België
partner in ontwikkeling

INLEIDING

Beste leraren, opvoeders, ouders, ...

Wij nodigen u uit om samen met uw leerlingen of kinderen deel te nemen aan deze educatieve activiteit, om samen de verborgen kant van chocolade te ontdekken. Via de avonturen van Odile de olifant, Nyssa de chimpansee en Adom, een jongetje uit West-Afrika, duikt u het hart van het tropisch regenwoud in en ontdekt u de **uitdagingen en realiteit die schuilgaan achter elk stukje chocolade dat we proeven**.

Deze activiteit laat kinderen inzien dat chocolade meer is dan alleen een product in de winkel: het is het resultaat van een lang proces, waarin menselijke en ecologische uitdagingen een grote rol spelen. Aan de hand van dit lesmateriaal ontdekken ze hoe de cacaoteelt invloed heeft op de biodiversiteit, de ecosystemen en de levensomstandigheden van de producenten en lokale gemeenschappen. Essentiële kwesties komen aan bod, zoals **ontbossing, het gebruik van pesticiden, kinderarbeid en arbeidsvoorwaarden**, om hen bewust te maken van een meer verantwoorde en solidaire consumptie.

Tijdens deze activiteit volgen we **het volledige traject van de cacaofoon**, vanaf de oogst tot de verwerking tot een reep chocolade, zodat de leerlingen zich kunnen realiseren hoeveel onzichtbaar werk er achter elk stukje chocolade schuilgaat, en kunnen begrijpen waarom eerlijke handel en duurzame productie tegenwoordig onmisbaar zijn. We zullen ook de sleutelrol belichten van internationale organisaties die zich inzetten voor eerlijkere handel, milieuvriendelijke landbouw en de bescherming van tropische bossen.

Het doel? De leerlingen laten zien dat **de toekomst van mensen, dieren en planten in deze kwetsbare ecosystemen afhangt van onze keuzes en onze daden**.

LEERPLANDOELSTELLINGEN

Hieronder volgen enkele leerdoelen uit het leerplan die verband kunnen houden met deze activiteit:

In het referentiekader voor natuurwetenschappen:

- Uitleggen hoe het verdwijnen of verschijnen van een schakel een voedselketen kan veranderen.

In het referentiekader voor filosofie- en burgerschapsonderwijs:

- Zich informeren om de impact van de eigen dagelijkse handelingen in vraag te stellen.
- Aan de hand van maatschappelijke thema's alternatieven bedenken.
- Mogelijkheden voor samenwerking en actie bedenken.

In het referentiekader voor historische, geografische, economische en sociale vorming:

- Het verschil tussen een behoefte en een verlangen illustreren. Voorbeelden noemen van verlangens die door de media of door leeftijdsgenoten worden opgewekt.

DOELSTELLINGEN VAN DE LES

We hopen dat de leerlingen na deze leeractiviteit in staat zijn om:

- Uit te leggen waarom tropische bossen belangrijk zijn.
- De gevolgen van ontbossing te beschrijven.
- Enkele diersoorten te noemen die door ontbossing worden getroffen en hun specifieke kenmerken te beschrijven.
- Zich te verplaatsen in de situatie van mensen die in minder gunstige omstandigheden leven.
- Te begrijpen welke stappen er nodig zijn voordat een reep chocolade in de winkel terechtkomt.
- Zich te realiseren dat ook zij kunnen bijdragen aan een betere wereld voor mensen en dieren.

VERLOOP VAN DE LES

1) De Kamishibai

Gebruik allereerst onze Kamishibai om het verhaal te vertellen van Odile, de olifant, die haar leefgebied ziet verdwijnen om plaats te maken voor cacaoplantages.

Het verhaal richt zich bewust op de menselijke en ecologische uitdagingen die verband houden met de cacao-productie, waarbij het einde opzettelijk open wordt gelaten. Aan het einde van de activiteit, zodra de leerlingen zich bewust zijn geworden van de realiteit waarmee de kinderen op de plantages te maken hebben, de gevolgen van ontbossing en de mogelijkheden die zij zelf hebben om actie te ondernemen (zoals de voorkeur geven aan fairtrade-chocolade), worden ze uitgenodigd om via een tekening hun visie op een rechtvaardigere toekomst voor Odile, haar vrienden en Adom tot uitdrukking te brengen.

De meest inspirerende tekeningen worden onder de aandacht gebracht en beloond, wat een mooie gelegenheid biedt om hun inzet en creativiteit te waarderen!

2) Video's

Bekijk de volgende korte filmpjes die een indruk geven van het leven van gezinnen op cacaoplantages en van het belang van eerlijke handel:

[Karrewiet Fair Trade in Ghana 1 De Plantage](#)

[Karrewiet Fair Trade in Ghana 2 Kuapa Kokoo](#)

[Karrewiet Fair Trade in Ghana 3 Het Chocoladefeest](#)

3) Oefeningen

OPLOSSINGEN VAN DE OEFENINGEN

Oefening 1: Van cacaoboon tot chocoladereep

De leerlingen zetten de stappen in het productieproces van chocolade – van de cacaoboon tot de reep – in de juiste volgorde door de afbeeldingen te nummeren, op basis van het verhaal dat zojuist is verteld en de video's die jullie hebben bekeken.

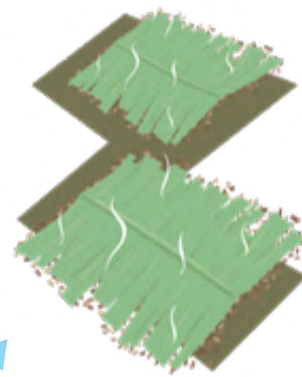
1

De cacaovruchten worden geoogst door de boeren en boerinnen

2

De cacaovruchten worden opengesneden om de cacaobonen eruit te halen

3

Vervolgens laat men de cacaobonen onder bananenbladeren fermenteren

6

De zakken met cacaobonen worden per schip vanuit West-Afrika naar Europa vervoerd

5

Voor het transport worden de bonen gesorteerd om beschimmelde exemplaren te verwijderen

4

Zodra de bonen gefermenteerd zijn, laat men ze in de zon drogen

5

7

Vrachtwagens brengen de zakken naar de fabriek voor verwerking

8

In de fabriek worden de cacaobonen gebrand en tot chocolade verwerkt

10

De chocoladerepen liggen klaar om gekocht te worden!

9

De verpakte chocoladerepen worden naar de winkels vervoerd

Oefening 2: Quiz – Bouw je eigen regenwoud

Verdeel de klas in 4 teams. Geef elk team een groot blanco A3-vel (of een A4-vel). Stel de quizvragen; de leerlingen overleggen om per team één antwoord te geven. Voor elke vraag mogen de teams die het juiste antwoord hebben gegeven een onderdeel van het regenwoud op hun vel tekenen (boom, blad, bloem...). Bij een fout antwoord tekent het team deze ronde niets, maar doet het wel mee aan de volgende vraag. Het team met het meest volgroeide regenwoud aan het einde wint de quiz!

Vraag 1: Waar bevinden zich de meeste cacaoplantages ter wereld? Geef ze aan op de wereldkaart.

- a) **West-Afrika**
- b) Europa
- c) Antarctica
- d) Noord-Amerika

De cacaoboom komt oorspronkelijk uit Zuid-Amerika, maar tegenwoordig wordt cacao vooral in West-Afrika geproduceerd. Hij groeit alleen in gebieden dicht bij de evenaar, waar de tropische regenwouden liggen.

Vraag 2: Tropische bossen zijn belangrijk omdat er veel dieren in leven. (**Waar** / Niet waar)

Vraag 3: Eén cacaoboom kan per jaar honderden tabletten chocolade opleveren. (Waar / **Niet waar**)

Een cacaoboom levert slechts genoeg bonen op voor 10 repen per jaar!

Vraag 4: Wie werkt er vaak hard op de cacaoplantages?

a) Mannen, vrouwen en kinderen

b) Alleen mannen

c) Toeristen

d) Boswachters

Vraag 5: Wat is de eerste stap bij het maken van chocolade?

a) De cacaobonen roosteren

b) De cacaovruchten oogsten

c) De chocolade smelten

d) De winkel vullen

Vraag 6: Waarom is het beter om Fairtrade-chocolade (eerlijke handel) te kopen?

a) De boeren krijgen een eerlijke prijs

b) Kinderen kunnen naar school gaan

c) Het helpt de bossen te beschermen

d) Alle voorgaande antwoorden zijn juist

Vraag 7: Welk(e) product(en), dat/die op niet-duurzame wijze wordt/worden geproduceerd, kan/kunnen ontbossing veroorzaken?

a) Chocolade

b) Palmolie

c) Sojabonen

d) De drie voorgaande producten leiden tot ontbossing

Vraag 8: Welk(e) dier(en) leeft (leven) in het regenwoud?

a) De chimpansee

b) De jaguar

c) De bosolifant

d) Al deze drie dieren

Vraag 9: Wat gebeurt er als de cacaobonen na het drogen nog te vochtig zijn?

a) Ze gaan rotten

b) Dat maakt niet uit

c) Ze worden chocolade

d) Ze worden blauw

Oefening 3: Bedreigde dieren in het regenwoud

In hun werkboekje staan er 3 foto's: een jaguar, een orang-oetan en een bosolifant. Daarnaast staan er ook verschillende kenmerken of eigenschappen van deze dieren opgesomd, het is aan de leerlingen om de kenmerken te verbinden met het juiste dier.

Jaguar

Komt voor in Zuid-Amerika

Jaagt op dieren

Vlekken als camouflage

Ze houden van water en zwemmen graag
(maar dat geldt ook voor de bosolifant)

Oerang-oetan

Komt voor in Azië

Leeft hoog in de bomen

Eet vooral fruit zoals mango's

Bosolifant

Komt voor in Afrika en in Azië

Eet vooral bladeren en takken

Ze communiceren over lange afstanden
met lage tonen die wij bijna niet horen

Oefening 4: Odile, de bosolifant

Wist je dat er verschillende soorten olifanten bestaan?

Odile, de olifant uit het verhaal, is een Afrikaanse bosolifant. Afrikaanse bosolifanten leven in tropische bossen en zijn ontzettend belangrijk voor hun leefomgeving! Zo bevatten olifantenuitwerpselen bijvoorbeeld allerlei soorten zaden. Door fruit te eten, zaaien olifanten planten in het bos! Bovendien voeden sommige insecten zich met hun uitwerpselen. En wanneer de voetafdrukken van olifanten gevuld zijn met regenwater, kunnen kikkers er hun eitjes in leggen.

Hier vouwen de leerlingen een olifant van papier, die ze vervolgens (als ze dat willen) op hun tekening van het tropisch regenwoud kunnen plaatsen.

Oefening 5: Welke chocolade kies ik, en waarom?

Neem een paar verpakkingen chocoladerepen mee, of vraag de leerlingen om verpakkingen mee te nemen van chocolade die ze vaak eten.

- a) Vraag de leerlingen voor elk van deze chocoladeverpakkingen wie het merk kent en hoe ze het kennen (reclame, via vrienden of familie...). Waarom zouden ze voor deze chocolade kiezen, of juist niet (aantrekkelijke verpakking, hun vrienden hebben dezelfde...)?
- b) Vraag de leerlingen om de vragen individueel in hun werkboek te beantwoorden. Vraag of sommige leerlingen hun antwoorden willen delen (dit is geheel vrijwillig). Als u zich daar prettig bij voelt, kunt u de leerlingen bijvoorbeeld uitleggen wat u zelf op deze vragen zou hebben geantwoord.

Hoewel 85% van de kinderen met hun ouders meegaat als die boodschappen gaan doen, is het opmerkelijk dat 80% van hen meegaat om “iets te laten kopen”.

Over het geheel genomen beïnvloedt het kind ongeveer de helft van de aankopen die het gezin doet! Uit recent onderzoek blijkt dat 70% van de yoghurt, 69% van de koekjes en 68% van de chocoladerepen door kinderen wordt uitgekozen.

Oefening 6: Kies bewust je chocoladereep in de winkel

In hun werkboek staan afbeeldingen van verschillende bestaande labels. Stel de leerlingen de vraag uit hun werkboek: “Welke van deze labels, die je op de verpakkingen van chocolade (en andere voedingsmiddelen) kunt vinden, ken je? Welke heb je al eens gezien?”

De leerlingen moeten deze etiketten vervolgens uitknippen en ze in de categorie plaatsen die volgens hen de juiste is.

Deze labels geven aan dat deze chocolade op een **milieuvriendelijke** manier is geproduceerd:

Deze labels geven aan dat deze chocolade is geproduceerd met **respect voor de producenten**:

Deze labels geven aan dat deze chocolade is geproduceerd met **respect voor de natuur ÉN de producenten**:

We zien dat sommige labels garant staan voor goede milieupraktijken, zoals het biologische keurmerk, andere voor goede sociale praktijken, en weer andere beide aspecten combineren, maar met uiteenlopende eisen en controleniveaus. Zo worden de controles op de plantages (om na te gaan of de arbeidsomstandigheden wel worden nageleefd) soms van tevoren aangekondigd, waardoor de plantage-eigenaren de tijd hebben om zich voor te bereiden en zich van hun beste kant te laten zien.

Labels geven dus een indicatie van de manier waarop de cacao is geproduceerd, maar je moet er niet blindelings op vertrouwen. Om de kans op de aankoop van een duurzaam product zo groot mogelijk te maken, **kun je het beste een product kopen dat meerdere labels draagt** en dus aan de verschillende eisen daarvan voldoet.

Oefening 7: Hoe loopt het verhaal van Odile en Nyssa af?

Pak je potloden, scharen, lijm...!

In het Kamishibai-verhaal hebben we gezien dat het regenwoud er slecht aan toe is, dat de dieren worden bedreigd en dat kinderen op de plantages moeten werken en niet naar school kunnen gaan.

Samen kunnen we ervoor zorgen dat hun toekomst er anders uitziet.

Bedenk samen met je klas hoe het verhaal afloopt en teken dit op een grote poster. Wees creatief: je kunt er elementen uit de natuur in verwerken (bladeren, takken, enz.).

BRONNEN

Hier zijn enkele nuttige bronnen voor het vinden van informatie over

- Op de website van WWF België:
 - De webpagina over de olifant, waar je als klas ook een olifant kan adopteren: <https://wwf.be/nl/bedreigde-dieren/bescherm-de-olifant>
 - Start een inzamelactie met je klas: <https://action.wwf.be/?locale=nl>
- Op de website van Rangerclub:
 - De olifantenfiche: <https://www.rangerclub.be/nl/dieren/olifant>
 - De chimpanseefiche: <https://www.rangerclub.be/nl/dieren/chimpansee>
 - De orang-oetanfiche: <https://www.rangerclub.be/nl/dieren/orang-oetan>
 - De fiche over ontbossing: <https://www.rangerclub.be/nl/dossiers/ontbossing>
 - De fiche over het tropisch regenwoud: <https://www.rangerclub.be/nl/gebieden/tropisch-regenwoud>
- Andere bronnen:
 - <https://shs.cairn.info/revue-decisions-marketing-1999-3-page-51?lang=fr> <https://lejournel.cnrs.fr/articles/les-enfants-du-marketing>